

ELÄKETURVAKESKUS

KALEVANKATU 6 - HELSINKI 10

Puhelin (vaihde) 642511 Postisiirto 190811-5
Liikepankit Osuuskassat Säästöpankit tili 5041-6

Yleiskirje n:o 25/72

22.11.1972

Työeläkelakien mukaista toimintaa
harjoittaville eläkelaitoksille

VUODEN 1973 ALUSTA VOIMAAN TULEVAT TYÖELÄKELAKIEN MUUTOKSET

S I S Ä L L Y S L U E T T E L O

=====

	Sivu
1. Lainmuutokset mahdollisesti voimaan 1.1.1973	1
2. TEL-rajamäärän muutos	2
3. Työkyvyttömyyseläkkeet	3
3.1. Työkyvyttömyysmääritelmä	3
3.1.1. Yleistä työkyvyttömyydestä	3
3.1.2. Työkyvyttömyyden lääketieteelliset edellytykset	4
3.1.3. Muut työkyvyttömyyden arviointiin vaikuttavat tekijät	5
3.1.4. Työkyvyttömyyden kesto	6
3.1.5. Työkyvyn vaihtelu	6
3.1.6. Työkyvyttömyyden aste-erojen mittaaminen	6
3.2. Osaeläke - täysieläke	8
3.3. Työkyvyttömyyseläke - sairausvakuutuslain mukainen päiväraha	8
3.4. Eläkkeen määrä	8
3.5. Eläkkeen muuttaminen täydestä eläkkeestä osaeläkkeeksi tai päinvastoin	12
3.6. Osaeläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi	13
3.7. Työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttaminen	13
3.8. Työkyvyttömyyseläkettä koskevien säännösten voimaantulo	14
4. Yhteensovitus säännösten muutokset	15
4.1. Osaeläkkeen yhteensovittaminen	15
4.2. Tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- ja sotilasvammalain mukaisten korvausten huomioon ottaminen	15
4.2.1. TEL 8 §:n 6 momentissa tarkoitettu eläketapahtuma	17
4.2.2. Mikä osa korvauksesta jätetään yhteensovituksessa huomioon ottamatta	17
4.2.3. Esimerkkejä TEL 8 §:n 6 momentin soveltamisesta	19
4.3. TEL 8 a §:n muutos	21
4.4. Voimaantulo	21

	Sivu
5. TEL-työsuhteen päättyminen	21
6. Eläkepalkkaa ja eläkkeeseen oikeuttavaa palvelusaikaa koskevat säännökset	22
6.1. Eläkkeeseen oikeuttavan palvelusajan laskeminen	22
6.2. Rajoitussäännöksen soveltaminen	24
6.3. Eläkkeeseen oikeuttavan palkan laskeminen	24
7. Eläkkeen alkamisajankohta	26
7.1. Vanhuuseläke	26
7.2. Muut eläkkeet	27
8. TEL:n muut muutokset	27
9. LEL:n muutokset	27
9.1. Työnteko eläkkeellä ollessa	28
9.2. LEL-eläkkeen yhteensovittaminen	28
9.3. LEL:n muutosten voimaantulo	28
10. Yrittäjien eläkelakien muutokset	29
10.1. Työnteko eläkkeellä ollessa	29
10.2. Yrittäjäeläkkeen laskeminen	29
10.3. Osaeläkesäännösten voimaantulo MYEL:n ja YEL:n osalta	29
10.4. YEL 1 §:n muutos	30
10.5. Yksinomaan MYEL:ia koskevat muutokset	30
11. Työeläkeasetusten muutokset	31
12. Mikä eläkelaitos ratkaisee eläkehakemuksen	31
13. Lainmuutosten vaikutus tietoliikenteeseen	32
13.1. Eläke- ja aktiiviaikojen rinnakkaisuuden valvonta	32
13.2. Lainmuutosten vaikutus eläkelaitoksen rekisteriotteeseen	33
13.3. Lainmuutosten vaikutus eläkeratkaisuja koskevaan tietoliikenteeseen	33

1. Lainmuutokset mahdollisesti voimaan 1.1.1973

Hallitus on 6 päivänä lokakuuta 1972 antanut eduskunnalle esityksen laeiksi työntekijäin eläkelain, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain, maatalousyrittäjien eläkelain ja yrittäjien eläkelain muuttamisesta. Sanottuihin työeläkelakeihin ehdotetuista muutoksista pääosa käsittelee osaeläkkeenä myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen sisällyttämistä näiden lakien mukaiseen eläketurvaan. Käytettävissä olevien tietojen mukaan osaeläke on tarkoitus toteuttaa myös valtion eläkejärjestelmässä sekä oletettavasti muissakin työeläkelaeissa eli koko työeläkejärjestelmässä.

Tätä yleiskirjettä luettaessa on syytä pitää mielessä, että se koskee eduskunnan käsiteltävänä olevaa lainmuutosehdotusta. Näin ollen jäljempänä olevaan tekstiin ja siinä esitettyihin mielipiteisiin tutustuminen on tehtävä sillä varauksella, että eduskunta hyväksyy lakiehdotukset hallituksen esittämässä muodossa. Lakitekstejä selostettaessa on suositeltu eräitä tulkintoja, joihin tosin saattaa myöhemmin tulla muutoksia, mikäli muutoksenhakuasteet omaksuvat erilaisen kannan.

Kuten edellä mainittiin, osaeläke tulee TEL:n lisäksi ilmeisesti kaikkiin työeläkelakeihin. Työkyvyttömyyseläkehakemuksia käsiteltäessä on muistettava ohjeet (ETK:n yleiskirje n:o 7/69), jotka on laadittu yhteistyössä valtion eläkejärjestelmän ja kunnallisen eläkejärjestelmän sekä muiden työeläkelakien toimeenpanosta vastaavien eläkelaitosten edustajien kanssa. Ohjeet koskevat tapauksia, joissa eläkkeen hakija on kuulunut useamman työeläkelain (esim. VEL:n ja TEL:n) piiriin. Ohjeissa on edellytetty, että sen ratkaiseminen, onko eläkkeenhakija työkyvytön, kuuluu ensisijaisesti sille eläkelaitokselle, joka todennäköisesti tulee myöntämään täysitehoisen (tulevan palvelusajan huomioon ottavan) työkyvyttömyyseläkkeen. Muiden työeläkelakien piirissä toimivien eläkelaitosten tulisi pyrkiä noudattamaan tämän eläkelaitoksen kannanottoja.

Edellä mainittuihin työeläkelakeihin 1.1.1973 voimaantuleviksi ehdotettujen muutosten toteutumiseen liittyen joudutaan myös vastaavia työeläkeasetuksia muuttamaan. Asetustekstit ovat mukana liitteenä sisällöltään sellaisina kuin ne viimeisimmän tiedon mukaan tulevat olemaan.

Eläkehakemuslomakkeisiin (E-lomake ja P-lomake) tehdään osaeläkejärjestelmän voimaantullessa eräitä muutoksia. Lomakkeita muutetaan mm. siten, että ne käyvät myös MEL:n ja KiEL:n mukaista eläkettä haettaessa. Niinikään lisätujen karttoihin joudutaan tekemään muutoksia. Tämän yleiskirjeen lopussa on selostettu myös eräiltä osin lainmuutosten vaikutusta tietoliikenteeseen. Muutoksista työsuhderekisteriä koskevaan tietoliikenteeseen, samoin kuin eläkehakemuslomakkeisiin ja lisätujen karttoihin tehtävistä muutoksista ilmoitetaan eläkelaitoksille erillisillä yleiskirjeillä.

Lainmuutosehdotusta käsittelevä yleiskirjeen selostus koskee pääasiassa TEL:iin ehdotettuja muutoksia, mutta ellei asiayhteydestä muuta ilmene, selostus on soveltuvien osin voimassa myös LEL:iin, MYEL:iin ja YEL:iin ehdotettujen muutosten osalta.

Korostettakoon vielä, että yleiskirje on laadittu siten kuin lakiehdotus ja siihen liittyvät asetuksen muutokset olisi hyväksytty ehdotetussa muodossaan.

Niiden varsinaisesta hyväksymisestä ja niihin mahdollisesti tehdyistä muutoksista ilmoitetaan erikseen.

On katsottu, että yleiskirjeen laatiminen ja lähettäminen eläkelaitoksille jo tässä vaiheessa on välttämätöntä, jotta lainmuutoksen soveltaminen pääsisi mahdollisimman nopeasti käyntiin.

2. TEL-rajamäärän muutos

TEL 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa on säädetty ne työansiota tai viikottaista työaika koskevat vähimmäisvaatimukset, jotka työsuhteen tulee täyttää kuuluakseen TEL:n piiriin. On todettu, että nykyinen palkan vähimmäismäärää koskeva vaatimus eräissä tapauksissa on liian korkea. Sen puitteissa eläketurvan ulkopuolelle jää edelleenkin sellaisia työsuhteita, joista kertyvällä eläketurvalla olisi merkitystä työntekijälle.

Palkan vähimmäismäärää koskeva vaatimus on muutettu 90 markaksi kuukaudessa. Tämä markkamäärä vastaa vuodelle 1966 vahvistettua palkkaindeksilukua ja on siten puolet aikaisemmin voimassa olleesta mark-

kamäärästä. Vuoden 1973 palkkaindeksissä tämä 90 markkaa on 173,66 markkaa.

Markkamäärän muuttumisesta huolimatta jää edelleen voimaan sääntö, jonka mukaan työsuhde kuuluu TEL:n piiriin, vaikka palkka alittaisikin rajamäärän, jos säännöllinen työaika on vähintään 20 tuntia viikossa.

Rajamäärän muutoksella on merkitystä sellaisissa työsuhteissa, jotka ovat voimassa 31.12.1972 jälkeen.

Ennen lainmuutosta alkanut työsuhde, joka ei ole kuulunut TEL:n piiriin, tulee lain alaiseksi 1.1.1973 lukien, jos työsuhteessa saatu ansio tammikuussa 1973 ylittää uuden rajamäärän. Eläkkeeseen oikeuttavan palvelusajan laskeminen alkaa niin ikään aikaisintaan 1.1.1973 lukien. Aikaisempaa palvelusaikaa ei ole näin ollen otettava eläkkeeseen oikeuttavana huomioon siinäkään tapauksessa, että työntekijän palkka on jo vuoden 1972 puolella ylittänyt uuden rajamäärän.

3. Työkyvyttömyyseläkkeet

3.1. Työkyvyttömyysmääritelmä

3.1.1. Yleistä työkyvyttömyydestä

Työkyvyttömyysmääritelmä on edelleenkin sisällytetty TEL 4 §:n 3 momenttiin. Uudessa määritelmässä on selvennetty eri tekijäin osuutta työkyvyttömyyden arvioinnissa. Myös itse työkyvyttömyyden käsitteen voidaan sanoa saaneen uusia piirteitä.

Tehtäessä työkyvyttömyyseläkeratkaisuja on yleensä kiinnitetty keskeinen huomio lääketieteellisiin seikkoihin. Työkyvyn alenemisen on lääketieteellisesti ottaen täytynyt olla varsin huomattava ennen kuin eläke on voitu myöntää. Työeläkelakien mukaisia ratkaisuja tehtäessä on kuitenkin korostettu sitä, ettei ole ollut olemassa lääketieteellisten seikkojen perusteella määrittyvää kiinteää prosenttirajaa, vaan vähäinkin invaliditeetti on saattanut oikeuttaa työkyvyttömyyseläkkeeseen. Tällöin ovat yleensä säännöksessä mainitut ikä, ammattitaito ja muut seikat sekä niihin perustuva ansiotulon huomattava aleneminen olleet

vahvasti puoltamassa eläkkeen myöntämistä. Säännöksen sanamuoto ei kuitenkaan ole riittävästi painottanut sosiaalisten ja taloudellisten tekijöiden merkitystä työkyvyttömyyden määrittelyssä.

Aikaisemmin on työkyvyttömänä yleensä voitu pitää sellaista työntekijää jonka työkyvyssä on tapahtunut merkittävä aleneminen. Kun laki ei ole tuntenut kuin täyden työkyvyttömyyden, on tästä johtunut, että työkyvyyden ja työkyvyttömyyden välinen raja on muodostunut kovin jyrkäksi. Uudessa työkyvyttömyysmääritelmässä tätä rajaa on porrastettu, katsomalla vähäisempikin työkyvyn aleneminen eläkkeeseen oikeuttavaksi. Jos työntekijän työkyky on alentunut vähintään kahdella viidenneksellä, häntä on pidettävä TEL:n mielessä työkyvyttömänä. Työkyvyttömyyden asteesta jää riippumaan, myönnetäänkö täysi eläke vai osaeläke. Uudessa määritelmässä ei ole tarkoitettu tiukentaa täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytyksiä, joten tältä osin ei muutosta aikaisempaan verrattuna ole tapahtunut.

Aikaisemman käytännön mukaan työntekijää, joka on katsottu työkyvyttömäksi kansaneläkelain säännösten mukaan, on useimmissa tapauksissa pidetty työkyvyttömänä myös työeläkelakien mukaan. Kun täyden työkyvyttömyyden osalta ei ole muutosta tapahtunut aikaisempaan verrattuna ja kun osaeläkettä ei ole sisällytetty kansaneläkelakiin, mainitun lainmukaista työkyvyttömyyseläkettä saava työntekijä on muutosten jälkeen yleensä katsottava oikeutetuksi täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen työeläkelakien mukaan.

3.1.2. Työkyvyttömyyden lääketieteelliset edellytykset

Työkyvyttömyyden huomattavana syynä tulee uudenkin määritelmän mukaan olla sairauden, vian tai vamman, oli sitten kysymys täydestä eläkkeestä tai osaeläkkeestä. Ansiotulojen alentumisen ja lääketieteellisten tekijöiden välillä on oltava selvä syy-yhteys, ennen kuin työkyvyttömyys TEL:n mielessä voi tulla kysymykseen. Käytännössähän ilmenee tapauksia, joissa työntekijän ansiotaso putoaa huomattavastikin. Jos tähän ei kuitenkaan osaksikaan ole syynä sairaus, vika tai vamma, ansiotason laskua ei voida pitää osoituksena työkyvyttömyydestä. Eri-tyisistä sellaista vakuutettujen osalta, joiden työpanosta ei läheskään aina voida täysin selvittää, lääketieteelliset tekijät näyttävät jatkossakin keskeistä osaa.

3.1.3. Muut työkyvyttömyyden arviointiin vaikuttavat tekijät

TEL:ia sovellettaessa on jo tähänkin asti todettu, ettei työkyvyttömyys ole mikään puhtaasti lääketieteellisestä invaliditeetista johtuva tila. Sen syntymiseen ja jatkumiseen vaikuttavat myöskin muut, lähinnä sosiaaliset, taloudelliset ja työmarkkinoita koskevat tekijät. Uuden työkyvyttömyysmääritelmän sanamuoto selventää ja korostaa sitä, että työkyvyttömyyden tunnusmerkistöön kuuluvat sekä lääketieteelliset että sosiaalistaloudelliset tekijät. TEL 4 §:n 3 momentin työkyvyttömyyssäännöksen aikaisempi ilmaisu "ikä, ammattitaito ja muut seikat" on korvattu tilannetta ehkä paremmin valaisevalla ilmaisulla "koulutus, aikaisempi toiminta, ikä, ja asumisolosuhteet sekä näihin verrattavat muut seikat." Näin ollen työkyvyttömyyseläkkeen saamista harkittaessa eläkkeen hakijan ei voida edellyttää siirtyvän toiselle paikkakunnalle työhön, jos hänen asumis- ja perheolosuhteensa tämän johdosta kohtuuttomasti hankaloituisivat. Niin ikään eläkelaitoksen tulee ratkaisua tehdessään kiinnittää huomiota työntekijän koulutus pohjaan ja aikaisemmassa toiminnassaan saavuttamaan kokemukseen harkitessaan työntekijän mahdollisuuksia hankkia toimeentulonsa.

Työkyvyttömyyden käsitteen osalta kehitys on kulkenut siihen suuntaan, että työmarkkinoihin ja varsinkin työnsaantimahdollisuuksiin liittyvät tekijät nähdään merkittävinä myös työkyvyttömyydestä päätettäessä. Tämä tosiasia on todettu mm. Ruotsissa, kun siellä v. 1970 uudistettiin työkyvyttömyyseläkesäännöksiä. Tässä mielessä on uuteen määritelmään sisällytetty vaatimus, että harkittaessa työntekijän mahdollisuuksia jatkossa hankkia toimeentulonsa voidaan ottaa huomioon vain sellainen työ, jota todella on saatavissa. Pelkkä teoreettinen työnteon mahdollisuus ei ole riittävä.

Sosiaalisten ja taloudellisten tekijöiden merkitys tulee erityisen selvästi esiin vanhempien ikäluokkien kohdalla. Lievempiasteinenkin sairaus, jos siihen liittyy esim. työntekijän heikko koulutus pohja tai asumis- ja perhesuhteisiin liittyvät työn hankkimista hankaloittavat tekijät, saattaa johtaa työnteon katkeamiseen ja näin ollen tosiasialliseen työkyvyttömyyteen. Voidaankin todeta, että uudessa määritelmässä aikaisempaa selvemmin korostuu vaatimus niiden tekijöiden huomioon ottamisesta, jotka yleensä ilman sairauttakin ovat vaikeuttamassa työnsaamista.

3.1.4. Työkyvyttömyyden kesto

Laissa edellytetään muutosten jälkeenkin, että työkyvyttömyyden tulee jatkua yhdenjaksoisesti vähintään vuoden oikeuttaakseen työkyvyttömyyseläkkeeseen. Myös työkyvyttömyyden pahenemisen tai vähenemisen tulee jatkua sanotun ajan ennen kuin osaeläke muutetaan täydeksi eläkkeeksi tai vastaavasti täysi eläke osaeläkkeeksi. Poikkeuksena on ainoastaan eläkkeen lakkauttaminen, jolloin kuten jäljempänä selostetaan, osaeläkettä voidaan suorittaa vuotta lyhyemmältäkin jaksolta (ks. kohta 3.7.)

3.1.5. Työkyvyn vaihtelu

Lyhytkestoiset sairaudet eivät oikeuta työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen, vaan työkyvyttömyyseläke myönnetään pitkäaikaisesti sairaille. Pitkäaikaisesti sairailta henkilöillä saattaa olla kausia, jolloin työstä suoriutuminen ei tuota merkittävämpiä vaikeuksia, kun taas välillä työkyky laskee lähes nolllaan. Mikäli tilanne jatkuu tällaisena pitempään, ei voida puhua tilapäissairauksista. Kysymyksessä on jatkuva tila, jonka osalta joudutaan suorittamaan arvostelu työkykyisyyden ja työkyvyttömyyden välillä.

Tämän seikan huomioon ottamiseksi laissa on sanonta: "Työkyvyn vaihdellessa otetaan huomioon vuotuinen ansio." Lähtökohtana on, että tällaisten kroonikkojen osalta täytyy tarkastelu suorittaa riittävän pitkän ajanjakson puitteissa. On katsottu, että vuoden mittaisesta jaksosta voidaan jo tehdä päätelmiä tällaisen henkilön kokonaistilasta. Näin on myös mahdollista päästä kohtuullisempaan lopputulokseen kuin silloin, jos kysymyksessä tulkitaan olevan tilapäissairauksien, joista mikään ei ole aiheuttanut TEL:n mielessä riittävän pitkää yhdenjaksoista työkyvyttömyyttä.

3.1.6. Työkyvyttömyyden aste-erojen mittaaminen

Työkyvyn alentumista mitattaessa joudutaan keskeinen huomio kiinnittämään jäljellä olevaan kykyyn hankkia ansiotuloja. Tällöin tulee määritettäväksi, mitä on pidettävä työntekijän ansiotasona. Useissa tapauksissa työntekijän ansiotuloissa sairastumisen jälkeen tapahtunut aleneminen antaa perustan arvioinnin suorittamiselle. Jos tarkastellaan työntekijän ansiotasoa pitemmän ajan puitteissa, saattaa tosin

osoittautua, etteivät välittömästi ennen sairastumista saadut ansiotulot edusta työntekijän aktiiviaikanaan saavuttamaa korkeinta tasoa. Mukana saattaa työkyvyttömyyttä edeltäneinä aikoina olla ikääntymisen ja työmarkkinoiden heikentymisen aiheuttamaa ansiotason laskua. Vertaamalla työkyvyttömyyden alkamisen jälkeistä ansiotasoa siihen tasoon, joka työntekijällä oli ennen kuin sairaus oli merkittävämmiin vaikuttanut hänen ansiotuloihinsa saadaan kuitenkin käsitys siitä, mikä on sairauden ja sen mukana olleiden tai myötä syntyneiden sosiaalisten ja taloudellisten tekijöiden välitön vaikutus työntekijän toimeentuloon. Koska ansiotulojen vähenemiseen saattaa olla muukin syy kuin työkyvyttömyys, tämä vertailu mahdollistaa samalla sairauden ja ansiotason laskun välisen syy-yhteyden selvittämisen.

Kun työntekijä ottaen huomioon lääketieteellisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisvaikutus on määriteltä työkyvyttömäksi, joudutaan samalla määrittelemään työkyvyttömyysaste. Onko kysymyksessä täytänä vai osaeläkkeenä myönnettävään työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeutettava tila. Työntekijän osalta tämä kysymys yleensä ratkeaa tarkastelemalla, minkä suuruusluokan muutoksia työkyvyttömyys on aiheuttanut hänen ansiotuloihinsa. Niissä tapauksissa, joissa terveydentila vaihtelee, voidaan työkyvyttömyysaste määrittää vuotuisen ansion perusteella.

Yrittäjän osalta tilanne saattaa olla vaikeampi, koska hänelle vahvistettu työtulo ei automaattisesti seuraile työkyvyssä tapahtuvia muutoksia. Päätöstä tehtäessä eläkelaitos joutuu tutkimaan yrittäjän omakohtaista osallistumista yrityksen toimintaan. Kuten edellä jo todettiin tämä kuitenkin saattaa eräissä tapauksissa osoittautua mahdottomaksi selvittää, jolloin ratkaisu joudutaan tekemään suurelta osalta lääketieteellisen arvioinnin perusteella.

Osa-eläkkeen liittäminen eläke-etuihin aiheuttaa sen, että samanaikainen työssäolo ja eläkkeen saaminen tulevat entistä tavallisemmiksi. Tällöin ansiotulojen määrälliset muutokset yhdistyneinä lääketieteellisiin tekijöihin ovat keskeisessä asemassa arvioitaessa, ovatko eläkkeen edellytykset edelleenkin olemassa tai onko työkyvyttömyysaste aikaisemmasta pahentunut.

3.2. Osaeläke - täysieläke

Säännökset siitä, milloin työntekijälle on myönnettävä osaeläke ja milloin täysi työkyvyttömyyseläke, sisältyvät TEL 5 b §:ään. Näitä säännöksiä sovellettaessa on lähtökohtana, että TEL 4 §:n 3 momentissa annettujen ohjeiden mukaisesti on arvioitava, kuinka paljon työntekijän työkyky on alentunut. Jos työkyky on alentunut vähintään 3/5, työntekijälle myönnetään täysi työkyvyttömyyseläke. Jos työkyvyn aleneminen on vähäisempi kuin 3/5, mutta kuitenkin vähintään 2/5, työntekijällä on oikeus osaeläkkeenä myönnettävään työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Ilmeistä on, että osaeläkkeen myöntäminen tulee kysymykseen verrattain harvoissa tapauksissa. Tähän viittaavat muista Pohjoismaista saadut kokemukset. Jos TEL 4 §:n 3 momentissa edellytetyllä tavalla työkyvyn henkilö siitä huolimatta, että hän on halukas käyttämään jäljellä olevaa työkykyään, ei saa työtä, hänelle on useissa tapauksissa myönnettävä täysi eläke. Osaeläkkeen myöntämiseen vaikuttavia tekijöitä selostetaan edellä kohdissa 3.1.5 ja 3.1.6.

3.3. Työkyvyttömyyseläke - sairausvakuutuslain mukainen päiväraha

Aikaisemman TEL 4 §:n 3 momentin mukaan eläkkeen saajan sanotun lain mukainen työkyvyttömyyseläke, jos hänelle sitä oli suoritettu takautuvasti samalta ajalta saman sairauden johdosta sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan kanssa, on täytynyt päivärahan määrään saakka suorittaa sairausvakuutusrahastolle. Uusi säännös sisältää periaatteessa samanlaisen velvoitteen, joskin siinä saman sairauden sijasta puhutaan samasta työkyvyttömyydestä.

Jos henkilölle on myönnetty osaeläke takautuvalta ajalta, on eläkelaitoksen pidätettävä eläkkeen takautuva osa ja tutkittava, onko samalta ajalta saman työkyvyttömyyden johdosta suoritettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa. Koska osaeläkkeen saajan edellytetään yleensä olevan eläkettä saadessaan samanaikaisesti työssä, osaeläkkeen ja sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan samanaikaisuus tulee kysymykseen suhteellisen harvoissa tapauksissa.

3.4. Eläkkeen määrä

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen laskemisessa ei myöhemmin selostettavia

yhteensovitus säännöksiä lukuun ottamatta tapahdu muutoksia. Näin ollen täysi työkyvyttömyyseläke lasketaan aivan samalla tavalla kuin ennen 1.1.1973.

Pääsäännön mukaan osaeläke on puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä. Täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrä vanhimmilla ikäluokilla on kuitenkin monissa tapauksissa 22 % palkasta. Niin ikään henkilöillä, joilla ei ehdi kertyä eläkkeeseen oikeuttavaa palvelusaikaa lähelle 40 vuotta, normaalilla tavalla laskettu osaeläke jäisi pieneksi. Tämän vuoksi TEL 5 b §:ään on otettu erityissäännökset osaeläkkeen laskemisesta.

Vanhuuseläkkeen ja täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrää laskettaessa sovelletaan TEL 5 a §:n säännöksiä, jos työntekijä on syntynyt ennen heinäkuun 1 päivää 1919. Tällöin eläke on laskettava sekä TEL 5 §:n että 5 a §:n mukaisesti. Eläke myönnetään edullisemman vaihtoehdon mukaan. Niissä tapauksissa, joissa työkyvyttömyyseläkettä suoritetaan osaeläkkeenä, 5 a §:n säännökset tulevat sovellettaviksi, jos työntekijä on syntynyt ennen heinäkuun 1 päivää 1935. Tällöin TEL 5 a §:ssä tarkoitetun prosenttiluvun 22 asemasta käytetään prosenttilukua 38.

Uudet säännökset johtavat siihen, että osaeläkkeen vähimmäismäärä on 19 % palkasta, jos työntekijä on kuulunut TEL:n piiriin lain voimaantulosta 1.7.1962 lukien yhtäjaksoisesti työkyvyttömäksi tuloonsa saakka.

Vanhimmilla ikäluokilla osaeläkkeen ja täyden työkyvyttömyyseläkkeen välinen ero jää hyvin pieneksi, kolmen prosenttiyksikön suuruiseksi. Tämä on kuitenkin perusteltua, kun otetaan huomioon, että osaeläkkeen saajat eivät yleensä saa kansaneläkettä. Näin ollen kokonaisaläkkeessä ero tulee tuntuvasti suuremmaksi.

On huomattava, että ratkaistaessa onko eläke määrättävä TEL 5 §:n vai 5 a §:n vähimmäiseläkesäännösten mukaisesti, on verrattava toisiinsa työntekijän kaikista TEL:n alaisista työsuhteista muodostuneiden eläkkeiden yhteismääriä. Jos työntekijä on ollut useammassa työsuhteessa, ei siis voida menetellä siten, että osasta työsuhteita eläke lasketaan TEL 5 §:ää soveltaen ja osasta TEL 5 a §:ää soveltaen. Sitä vastoin on täysin mahdollista, että täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrä lasketaan TEL 5 §:n säännösten mukaisesti ja eläkkeen muuttuessa osaeläkkeeksi sovelletaan TEL 5 a §:n säännöksiä. Vuosina 1919-1935 syntyneiden

työntekijöiden kohdalla tällainen menettely tulee olemaan jokseenkin sääntönä.

Jäljempänä on muutamia esimerkkejä osaeläkkeen määrän laskemisesta.

Huom! Kaikki esimerkeissä esiintyvät palkat on korjattu vastaamaan vuoden 1973 palkkaindeksiä.

Esim. 1

Työntekijä syntynyt 25.3.1925

TEL-työsuhte alkanut 1.11.1959 ja jatkuu edelleen

Työkyvytön tammikuussa 1973

a) Eläkeprosentti TEL 5 § 1 momentin mukaan = 29

Eläkepalkka = 950 mk/kk

Eläke = 29 % x 950 mk/kk = 275,50 mk/kk

josta puolet = 137,75 mk/kk

b) TEL 5 b §

Eläke = $\frac{1}{2}$ x 38 % x 950 mk/kk = 180,50 mk/kk

Eläke 1.2.1973 alkaen on 180,50 mk/kk.

=====

Esim. 2

Työntekijä syntynyt 16.5.1934

I TEL-työsuhte 1.1.1965 - 30.8.1968

Eläkeprosentti TEL 5 b §:n mukaan

= $\frac{44}{442}$ · 38 % = 3,78

Eläkepalkka = 1 400 mk/kk

Vapaakirja = 3,78 % · 1 400 mk/kk = 52,92 mk/kk

II TEL-työsuhde 1.11.1969 alkaen ja jatkuu edelleen

Työkyvytön tammikuussa 1973

Eläkeprosentti TEL 5 b §:n mukaan

$$= \frac{354}{442} \cdot 38 \% = 30,43$$

Eläkepalkka = 1 500 mk/kk

Eläke = 30,43 % · 1 500 mk/kk = 456,45 mk/kk

Yritystoiminta 1.2.1970 alkaen

Alkutyötulo = 8 400 mk/v = 700 mk/kk

Eläkeprosentti

$$= \frac{351}{352} \cdot 38 \% = 37,89$$

YEL-eläke = 37,89 % 700 mk/kk = 265,23 mk/kk

Eläkkeet yhteensä

= 52,92 mk/kk + 456,45 mk/kk + 265,23 mk/kk = 774,60 mk/kk

josta puolet = 387,30 mk/kk

Eläke 1.2.1973 alkaen on 387,30 mk/kk

=====

Eläkkeitä ei ole laskettu TEL 5 § 1 mom. mukaisesti, koska kaikki työsuhteet ovat alkaneet 1.7.1962 jälkeen, joten on selvää että vähimmäismäärä on suurempi.

Esim. 3

Työntekijä syntynyt 1.1.1938

TEL-työsuhde 1.1.1964 - 31.12.1969

Eläkeprosentti = 6

Eläkepalkka = 2 500 mk/kk

Vapaakirja = 150 mk/kk

LEL-ansiot vuodelta 1970 = 36 000 mk,
joista vapaakirja = 30 mk/kk

TEL-työsuhde 1.1.1971 alkaen ja jatkuu edelleen
Työkyvytön tammikuussa 1973

Eläkeprosentti = 32

Eläkepalkka = 3 150 mk/kk

Eläke = 1 008 mk/kk

Eläkkeet yhteensä = 150 + 30 + 1008 = 1 188 mk/kk

Lapsikorotus = 40 %

Eläke lapsikorotuksen jälkeen = 1 663,20 mk/kk

josta puolet = 831,60 mk/kk

Eläke 1.2.1973 alkaen on 831,60 mk/kk.

=====

3.5. Eläkkeen muuttaminen täydestä eläkkeestä osaeläkkeeksi tai päinvastoin

Osa-eläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke voidaan muuttaa täydeksi eläkkeeksi eläkkeensaajan työkyvyn muuttuessa. Niin ikään täysi eläke on mahdollista muuttaa osaeläkkeeksi. Jotta tällainen muutos tulisi kysymykseen, vaaditaan että työntekijän työkyvyssä tapahtuneen muutoksen jäljempänä selostettavaa eläkkeen lakkauttamista lukuun ottamatta voidaan arvioida jäävän voimaan ainakin vuoden pituiseksi ajaksi. Eläkkeen muuttaminen voi tapahtua joko eläkkeensaajan tai eläkelaitoksen aloitteesta.

Täyttä työkyvyttömyyseläkettä ei voida muuttaa osaeläkkeeksi ajalta, jolta eläke jo on maksettu. Näin ollen eläkkeen muuttaminen osaeläkkeeksi vaikuttaa useimmiten vain päätöksentekohetkestä eteenpäin. Jos kuitenkin eläkkeen maksaminen on keskeytetty aikaisemmasta ajankohdasta, eläke voidaan muuttaa osaeläkkeeksi keskeyttämisaikankohdasta lukiin. Eläkkeen maksamisen keskeyttäminen tulee yleensä kysymykseen silloin, kun eläkkeensaaja eläkelaitoksen kehotuksesta huolimatta ei toimita selvitystä siitä, että hänellä on oikeus edelleen eläkkeen saamiseen.

Sitä vastoin osaeläke voidaan muuttaa täydeksi eläkkeeksi takautuvasti. Korotus on TEL 5 b §:n 2 momentin mukaan mahdollista suorittaa eläkkeensaajan tarkistushakemusta tai eläkelaitoksen tarkistustoimenpiteisiin ryhtymistä lähinnä seuraavaa kalenterikuukautta edeltäneiltä kuudelta kuukaudesta. Säännös on laadittu siten, että takautuva aika lasketaan täysinä kalenterikuukausina.

3.6. Osaeläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

TEL 4 §:n 3 momentin mukaan työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi eläkkeensaajan täyttäessä eläkeiän. TEL 4 §:n 2 momentin mukaan vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä taas on, että työntekijä ei ole enää TEL:n alaisessa työsuhteessa.

Osaeläkkeen saaja on useassa tapauksessa vielä eläkettä saadessaan työsuhteessa. Vaikka työsuhteen perusteella ei kartu lisää eläkettä, työsuhde saattaa silti kuulua TEL:n piiriin. Jos tällainen työsuhde jatkuu vielä sen jälkeen, kun osaeläkkeen saaja täyttää eläkeiän, joudutaan harkitsemaan, onko eläke muutettava vanhuuseläkkeeksi. TEL:n säännösten mukaan eläkkeen lakkauttaminen tällaisessa tapauksessa ei tule kysymykseen. TEL:n säännökset eivät liioin tunne mahdollisuutta "osavanhuuseläkkeen" suorittamiseen. Näin ollen työkyvyttömyyseläke on muutettava vanhuuseläkkeeksi eläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta siitä riippumatta, onko eläkkeen saaja edelleen työsuhteessa.

Mikäli kysymys on LEL:n, MYEL:n tai YEL:n säännöksiä soveltaen myönnetystä työkyvyttömyyseläkkeestä, sen muuttaminen vanhuuseläkkeeksi ei herätä erityisiä kysymyksiä. Viimeksi mainittujen lakien mukaan vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä ei ole, että ao. lain piiriin kuuluva toiminta on päättynyt.

Niin TEL:n, LEL:n, MYEL:n kuin YEL:n mukaankin työkyvyttömyyseläke muutetaan vanhuuseläkkeeksi eläkelaitoksen toimesta. Eläkkeensaajan ei siis ole tarpeen tehdä siitä erityistä hakemusta.

3.7. Työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttaminen

Säännös työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttamisesta sisältyy edelleen TEL

4 §:n 3 momenttiin. Sen mukaan työkyvyttömyyseläke lakkautetaan, kun eläkkeensaajan työkyky on siinä määrin palautunut, ettei hän enää täytä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Näin ollen eläke lakkautetaan, kun työntekijän työkyky ei ole enää alentunut vähintään 2/5. On huomattava, että tällöinkin työntekijän työkyvyn vaihdellessa otetaan huomioon hänen vuotuinen ansionsa. Vaikka työkyky työntekijän terveydellisistä seikoista johtuen olisi jatkuvastikin osan vuotta alentunut vähemmän kuin 2/5, eläkettä ei lakkauteta, jos työkyky muuna aikana on siinä määrin alentunut, että vuotuinen ansion menetys on ainakin 2/5. Saat-
taa myöskin olla, että työntekijän terveydentilassa ei ole tapahtunut mitään muutosta, mutta ansiotulot ovat kuitenkin nousseet. Mikäli ansiotulojen nousua voidaan pitää riittävänä, eläke voidaan tällöin lakkauttaa.

Eläkettä lakkautettaessa on myös mahdollista määrätä, että osaeläkettä maksetaan työntekijälle vuotta lyhyemmältäkin ajalta. Säännös tästä sisältyy TEL 5 b §:n 3 momenttiin. Säännöstä on ilmeisesti siten tulkittava, että määräajaksi myönnetty täysi työkyvyttömyyseläke voidaan niin ikään muuttaa osaeläkkeeksi vuotta lyhyemmäksi ajaksi. Niin-
ikään voitaneen täyden työkyvyttömyyseläkkeen jatkeena myöntää alle vuoden kestävä määräaikainen osaeläke, samoin kuin toistaiseksi myön-
netty täysi eläke voidaan lakkautettaessa muuttaa alle vuoden kestäväksi jaksoksi osaeläkkeeksi.

3.8. Työkyvyttömyyseläkettä koskevien säännösten voimaantulo

Työntekijällä on oikeus osaeläkkeeseen myös sellaisen työkyvyttömyyden johdosta, joka on alkanut ennen 1.1.1973. Eläkettä suoritetaan tällöin lain voimaantulosta, eli 1.1.1973 lukien.

Jos työntekijän työsuhteen päättymisestä on kulunut jo huomattavan pitkä aika, on vaikea selvittää, milloin hänen työkyvyttömyytensä on tosiasiassa alkanut. Tämän vuoksi lakiin on otettu erityissäännös siitä, mitä pidetään työkyvyttömyyden alkamisajankohtana. Jos työntekijä on osaeläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvytön jo ennen lain voimaantuloa, eläkkeen suuruutta määrättäessä katsotaan kuitenkin hänen työkyvyttömyytensä alkaneen lainmuutoksen voimaantulohetkellä.

4. Yhteensovitussäännösten muutokset

4.1. Osaeläkkeen yhteensovittaminen

TEL 8 §:n 2 momenttia, jossa säädetään yhteensovitusrajan laskemisesta, on muutettu. Yhteensovitusrajalla tarkoitetaan sitä markkamäärää, johon TEL-eläke yhdessä muiden yhteensovituksessa huomioon otettavien eläkkeiden ja korvausten kanssa korkeintaan saa nousta. Säännönmukaisissa tapauksissa yhteensovitusraja lasketaan siten, että yhteensovitusperusteesta otetaan 60 tai 66 % ja tästä määrästä vähennetään kansaneläkettä vastaava määrä.

Osaeläkkeen saajalle ei yleensä suoriteta kansaneläkettä. Tämän vuoksi yhteensovitussäännöksiä on muutettu siten, että osaeläketapauksissa yhteensovitusrajaa laskettaessa kansaneläkettä ei oteta huomioon. Vaikka jossain poikkeustapauksessa osaeläkkeen saaja todellisuudessa saisikin kansaneläkettä, kansaneläke ei vähennä hänen työeläkettään. Osaeläketapauksissa yhteensovitusraja on 30 % yhteensovitusperusteesta. Jos kuitenkin osaeläkkeeseen suoritetaan TEL 7 c §:n mukainen lapsikorotus, yhteensovitusraja on 33 % yhteensovitusperusteesta.

Yhteensovitusperuste määrätään osaeläkettä yhteensovitettaessa samalla tavoin kuin muitakin eläkkeitä yhteensovitettaessa. Yhteensovitusperusteena käytetään näin ollen TEL 8 §:n 3 momentissa säädetyin poikkeuksin korkeinta peruseläkkeen perusteena olevaa palkkaa tai työtu-
loa.

4.2. Tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- ja sotilasvammalain mu- kaisten korvausten huomioon ottaminen

TEL 8 §:n 3 momentissa on säädetty eräitä poikkeuksia yhteensovitusperusteen laskemisesta. Näiden poikkeusten lähtökohtana on ollut, että yhteensovituksessa pyritään ottamaan huomioon työntekijän kokonaisansiotaso. Tämän vuoksi on säädetty, että työntekijän eläke tai muu korvaus, jota työntekijä on saanut pitkäkhön ajan ennen eläketapahtumaa, voidaan yhteensovitusperustetta valittaessa lisätä palkan määrään.

Tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- tai sotilasvammakorvausta saavien henkilöiden kohdalla TEL 8 §:n 3 momentin säännökset eivät kuitenkaan

aina johda oikeana pidettävään lopputulokseen. Tällaisia epäkohtia on ilmennyt erityisesti silloin, kun kysymyksessä on LEL-työsuhteessa oleva työntekijä tai muiden lakien mukaan vakuutettu hyvin pienipalkkainen työntekijä.

Edellä tarkoitettujen epäkohtien korjaamiseksi TEL 8 §:n 3 momenttia on muutettu siten, että sieltä on poistettu maininta tapaturmavakuutusliikennevakuutus- ja sotilasvammalain mukaisista korvauksista. Näiden lakien mukaisten etuuksien yhteensovittamista koskeva erityissäännös on otettu uuteen TEL 8 §:n 6 momenttiin. Uusi säännös ei suinkaan rajoitu vain osaeläkkeiden yhteensovittamiseen, vaan sitä on sovellettava niin vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- kuin perhe-eläkkeitäkin yhteensovittaessa.

TEL 8 §:n 3 momentti jää muilta osin edelleen voimaan. Se tulee sovellettavaksi niissä tapauksissa, joissa työntekijä on samanaikaisesti kahdessa tai useammassa peruseläkkeeseen oikeuttavassa työ- tai virkasuhteessa tai yrittäjätoiminnassa. Niinikään säännöstä sovelletaan tapauksissa, joissa työntekijä saa eläkettä ja on samanaikaisesti työ- tai virkasuhteessa taikka yrittäjätoiminnassa. Kuten jäljempänä selostetaan, täysitehoisen työkyvyttömyyseläkkeen saaja ei voi työnteon perusteella ansaita lisää eläketurvaa. Tästä johtuen TEL 8 §:n 3 momentti tulee lähinnä sovellettavaksi tapauksissa, joissa työntekijä jo saa vanhuuseläkettä. Tällöin säännöksen soveltamisen edellytyksenä on, että työntekijä on saanut ennen 62 vuoden iän täyttämistä vanhuuseläkkeen muusta järjestelmästä ja on sen jälkeen ennen 65 vuoden iän täyttämistä 3 vuotta TEL:n alaisessa työsuhteessa.

TEL 8 §:n 6 momentin mukaan yhteensovituksessa ei eräin edellytyksin oteta ollenkaan huomioon tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- ja sotilasvammalain mukaisia korvauksia. Edellytyksenä on, että työntekijä on saanut tällaista korvausta vähintään 3 vuoden ajan välittömästi ennen eläketapahtumaa. Lisäksi edellytetään, ettei korvaus ylitä ennen eläketapahtumaa vallinnutta tasoa (ks. kohta 4.2.2.).

Uuden 8 §:n 6 momentin soveltamisen edellytyksenä ei ole, että työntekijä tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- tai sotilasvammakorvausta saadessaan on samanaikaisesti ollut peruseläkkeeseen oikeuttavassa työ- tai virkasuhteessa taikka yrittäjätoiminnassa. Tämä muutos helpottaa

säännöksen soveltamista nimenomaan LEL:n piiriin kuuluviin työntekijöihin.

4.2.1. TEL 8 §:n 6 momentissa tarkoitettu eläketapahtuma

TEL 8 §:n 6 momenttia laadittaessa on lähtökohtana ollut, että säännös tulisi yleensä sovellettavaksi silloin jos työntekijä on saanut tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- tai sotilasvammakorvausta vähintään 3 vuoden ajan välittömästi ennen ensimmäistä työeläkkeeseen oikeuttavaa eläketapahtumaa. Tämän vuoksi ko. momentissa on säädetty, että uutena eläketapahtumana ei pidetä työttömyyseläkkeen muuttumista työkyvyttömyyseläkkeeksi eikä työkyvyttömyyseläkkeen muuttumista vanhuuseläkkeeksi. Koska työttömyyseläkkeestä on voimassa, mitä työkyvyttömyyseläkkeestä on säädetty, ei uutena eläketapahtumana ole myöskään pidettävä työttömyyseläkkeen muuttumista vanhuuseläkkeeksi.

Niin ikään sanotussa momentissa on säädetty, ettei kysymyksessä ole uusi eläketapahtuma, kun edunsaajille syntyy oikeus perhe-eläkkeeseen eläkkeen saajan jälkeen. Jos kysymys on eläkkeensaajan jälkeen maksettavasta perhe-eläkkeestä, uusi 8 §:n 6 momentti tulee siten sovellettavaksi vain siinä tapauksessa, että tätä momenttia on sovellettu eläkkeen saajan omaa eläkettä määrättäessä. Milloin kysymyksessä on perhe-eläkkeen maksaminen työntekijän jälkeen, joka ei ennen kuolemaansa ole saanut eläkettä, vaaditaan että työntekijä on 3 vuoden ajan välittömästi ennen kuolemaansa saanut tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- tai sotilasvammalain mukaista korvausta.

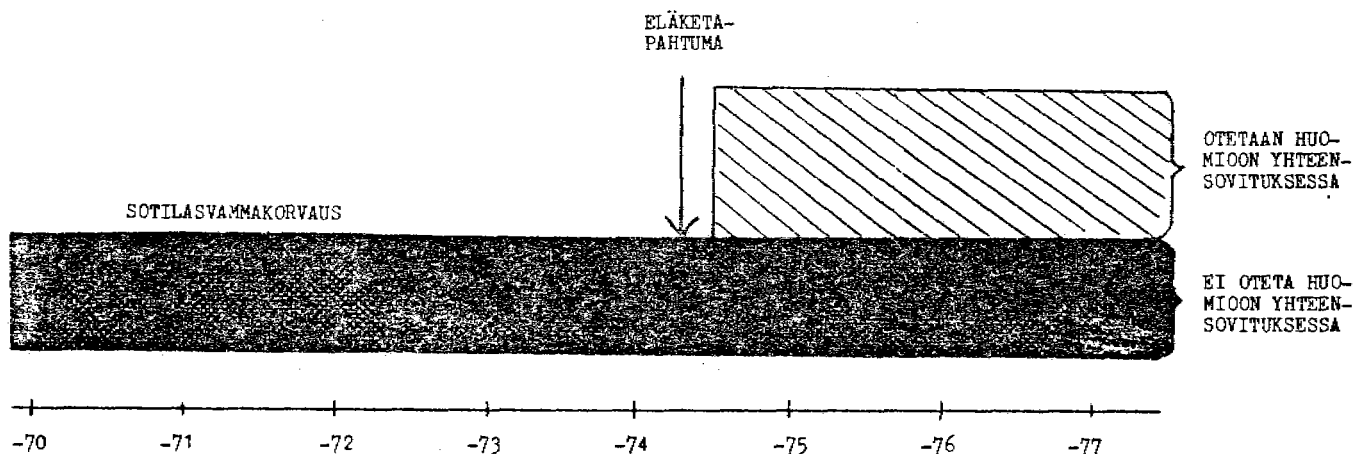
Selvää on, ettei kysymyksessä ole uusi eläketapahtuma osaeläkkeen muuttuessa täydeksi eläkkeeksi. Tällöin eläketapahtumana on pidettävä sitä ajankohtaa, jona työntekijän työkyvyttömyys alunperin alkoi. Uutta 8 §:n 6 momenttia on sovellettava vain, jos työntekijä tällöin jo oli saanut 3 vuoden ajan tässä momentissa tarkoitettua korvausta.

4.2.2. Mikä osa korvauksesta jätetään yhteensovituksessa huomioon ottamatta

Tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- tai sotilasvammakorvausta on voitu suorittaa työntekijälle jo pitkän aikaa ennen työeläkkeeseen oikeut-

tavan eläketapahtuman sattumista. Useissa tapauksissa tämän aikaisemman korvauksen määrä nousee samalla, kun työntekijä tulee työeläkelakien edellyttämässä määrin työkyvyttömäksi. Tarkoitus on, että yhteensovituksessa otetaan normaalisti huomioon se osa tällaisesta korvauksesta, joka ylittää aikaisemmin vallinneen korvaustason. Uudessa 8 §:n 6 momentissa säädetäänkin, että korvausta ei oteta yhteensovituksessa huomioon "siltä osin kuin korvaus ei ylitä eläketapahtumaa edeltänyttä tasoa vastaavaa korvausta".

Edellä siteerattua sanontaa ei ole ilmeisesti haluttukaan laatia aivan matemaattisen täsmälliseksi. Näin sen vuoksi, että todellisuudessa esiintyvät tapaukset ovat kirjavia ja toisistaan poikkeavia. Lähtökohdana on ollut, että aikaisemmasta korvauksesta jätetään yhteensovituksessa ottamatta huomioon se osa, jota työntekijä on saanut välittömästi ennen työeläkkeeseen oikeuttavaa eläketapahtumaa. Erotusta laskettaessa tulee kuitenkin lähteä siitä, että korvausten määrät ovat samassa indeksitasossa.

Käytännössä esiintyy kuitenkin tapauksia, joissa aikaisemman korvauksen määrä on jo selvästi noussut muutamaa kuukautta aikaisemmin kuin työntekijä katsotaan työeläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi. Tällöin yleensä sama terveydentilassa ja ansiokyvyssä tapahtunut muutos on vaikuttanut sekä aikaisemman korvauksen markkamäärän nousemiseen että työeläkkeen myöntämiseen. Jos aikaisemman korvauksen määrä työeläkkeeseen oikeuttavan eläketapahtuman sattumishetkellä selvästi ylittää korvauksen pitkäaikaisesti vallinneen tason, ei ole kohtuullista, että yhteensovituksessa jätetään huomioonottamatta koko se määrä, jota eläkkeensaajalle suoritettiin eläketapahtuman sattuessa. Ratkaistaessa tällai-

sisä tapauksissa mitä on pidettävä "eläketapahtumaa edeltänyttä tasoa vastaavana korvauksena", on otettava huomioon korvauksen määrä pitemmältä ajalta ennen työeläketapahtumaa.

Jo kertaalleen yhteensovitettua eläkettä myöhemmin uudelleen yhteensovitettaessa saattaa niin ikään muodostua ongelmaksi, mikä osa tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- tai sotilasvammakorvauksesta jätetään huomioon ottamatta. Tällöin on ensin selvitettävä, mikä on tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- tai sotilasvammakorvauksen määrä sillä hetkellä, josta alkaen uudelleen yhteensovitettujen eläke tulee maksettavaksi. Tästä määrästä on vähennettävä ennen eläketapahtumaa vallinnutta tasoa vastaava korvaus. Ilmeisesti käytännössä tämä korvaus on kätevintä laskea siten, että sitä korvausta, joka eläkkeitä ensimmäistä kertaa yhteensovitettaessa ei ole otettu huomioon, korotetaan TEL-indeksillä.

Perhe-eläkettä yhteensovitettaessa ei lainkohdan mukaan tarvitse selvittää, mikä osa tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- tai sotilasvammakorvauksesta vastaa ennen eläketapahtumaa vallinnutta tasoa. Jos edellä kohdassa 4.2.1. selostetut edellytykset TEL 8 §:n 6 momentin soveltamiselle perhe-eläkettä määrättäessä ovat olemassa, koko tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- tai sotilasvammakorvaus jätetään yhteensovituksessa huomioon ottamatta.

4.2.3. Esimerkkejä TEL 8 §:n 6 momentin soveltamisesta

Esim. 1

Työntekijä syntynyt 1.1.1938

TEL-työsuhte 15.6.63 ja jatkuu edelleen

Täyteen eläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvytön tammi-kuussa 1973

Eläkeprosentti = 39,5

Eläkepalkka = 1 500 mk/kk

Eläke = 39,5 % x 1 500 mk/kk = 592,50 mk/kk

Elinkorko (tapaturmavakuutus) 1.7.65 alkaen 400 mk/kk

Elinkorko 1.2.73 alkaen 600 mk/kk

Yhteensovituksessa huomioon otettava elinkorko =

600 - 400 = 200 mk/kk

60 % x 1 500 mk/kk = 900 mk/kk
- KEL = 201 "
Yht.sovitusraja = 699 mk/kk

Vähennys TEL-eläkkeestä = 792,50 - 699,00 = 93,50 mk/kk
TEL-eläke yhteensovituksen jälkeen = 592,50 - 93,50 =
499 mk/kk

TEL-eläke 1.2.73 alkaen on 499,00 mk/kk
=====

Esim. 2

Työntekijä syntynyt 21.3.1915

TEL-työsuhde 29.11.61 ja jatkuu edelleen

Täyteen eläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvytön tammi-
kuussa 1973

Eläkeprosentti = 22

Eläkepalkka = 1 425 mk/kk

Eläke = 22 % x 1 425 mk/kk = 313,50 mk/kk

Lapsikorotus 20 %, joten eläkkeen määrä nousee 376,20 mk/kk

Liikennevakuutuslain mukainen korvaus 1.4.66 alkaen
300 mk/kk

Yhteensovitus 1.2.1973

66 % x 1 425 mk/kk = 940,50 mk/kk
- KEL-perusosa = 82,00 "
Yhteensovitusraja = 858,50 mk/kk

Yhteensovitus ei vaikuta eläkkeen määrään.

Eläke 1.2.1973 alkaen on 376,20 mk/kk
=====

Lapsi täyttää 18 vuotta 21.7.1973

Elinkorko 700 mk/kk 15.7.73 alkaen

Yhteensovitus 1.8.1973

Yhteensovituksessa huomioitava elinkorko = 700 - 300 =
400 mk/kk

Eläke + elinkorko = 313,50 + 400,00 = 713,50 mk/kk

60 % x 1 425 mk/kk = 855,00 mk/kk

- KEL = 201,00 "

Yhteensovitusraja = 654,00 mk/kk

Vähennys TEL-eläkkeestä = 713,50 - 654,00 = 59,50 mk/kk

Eläke yhteensovituksen jälkeen = 313,50 - 59,50 = 254,00 mk/kk

Eläke 1.8.73 alkaen on 254,00 mk/kk

=====

4.3. TEL 8 a §:n muutos

Sääntönä on, että kertaalleen yhteensovitettua eläkettä ei voida ilman muuta yhteensovittaa uudelleen, vaikka yhteensovituksessa huomioon otettavissa eläkkeiden ja korvauksien määrissä olisikin tapahtunut muutoksia. Jotta uudelleen yhteensovittaminen tulisi kysymykseen, vaaditaan, että muutos aiheutuu jostain sellaisesta syystä, joka on mainittu TEL 8 a §:ssä. Tätä pykälää on nyt muutettu siten, että eläkkeiden uudelleen yhteensovittaminen on toimitettava aina silloin, kun osaeläke muuttuu täydeksi eläkkeeksi tai täysi eläke osaeläkkeeksi.

4.4. Voimaantulo

Yhteensovitussäännöksiä on yleensä sovellettu siinä muodossa kuin ne ovat yhteensovitushetkellä eli sinä hetkenä, josta alkaen yhteensovittu eläke tulee maksettavaksi. Näin ollen uutta 8 §:n 6 momenttia voidaan soveltaa niissäkin tapauksissa, joissa eläketapahtuma on sattunut ennen 1.1.1973. Lainmuutosten voimaantulo ei kuitenkaan oikeuta yhteensovittamaan uudelleen jo myönnettyjä eläkkeitä. Kun aikaisemmin myönnetty eläke 31.12.1972 jälkeen on TEL 8 a §:ssä mainitun syyn johdosta yhteensovitettava uudelleen, sovelletaan tällöin uusia säännöksiä.

5. TEL-työsuhteen päättyminen

Työsuhteen päättymistä koskeva TEL 2 §:n erityissäännös on muu-

tettu. TEL:a sovellettaessa työsuhteen katsotaan eräissä tapauksissa päättyneen aikaisemmin kuin työsopimuslain säännökset edellyttäisivät. Työsuhteen päättymisellä on se merkitys, ettei päättymisen jälkeiseen aikaan mahdollisesti kohdistuvaa palkkaa oteta huomioon eläkettä laskettaessa. Niin ikään eläkkeeseen oikeuttavan palvelusajan laskeminen työnteon perusteella loppuu työsuhteen päättyessä.

TEL 2 §:n mukaan on sääntönä, että työsuhteen katsotaan TEL:a sovellettaessa päättyneen silloin, kun sen perusteella viimeksi ennen työsuhteen katkeamista, s.o. työoikeudellista työsuhteen päättymistä, maksettiin palkkaa. Jos työntekijä on tullut eläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi, työsuhteen katsotaan päättyneen jo silloin, kun viimeksi ennen työkyvyttömyyden alkamista maksettiin palkkaa. Jos työntekijä jatkaa työntekoa työkyvyttömyyden alkamisen jälkeen, hänen katsotaan olevan uudessa työsuhteessa. Juuri tältä osin TEL 2 §:ää on muutettu verrattuna aikaisempaan tilanteeseen.

Aikaisemmin voimassa olleen TEL 2 §:n mukaan voitiin useissa tapauksissa katsoa työkyvyttömyyseläkkeellä olleen työntekijän palatessa työhönsä, että hän jatkaa entistä ennen työkyvyttömyyden alkamista voimassa ollutta työsuhdettaan. Uuden säännöksen mukaan on ennen työkyvyttömyyden alkamista ja sen jälkeen tapahtunutta työntekoa aina käsiteltävä eri työsuhteina.

TEL 2 §:ää sovelletaan myös niihin tapauksiin, joissa työkyvyttömyys on alkanut ennen 1.1.1973. Jos työntekijä tällaisessa tapauksessa palaa saman työnantajan palvelukseen, katsotaan kysymyksessä olevan uuden työsuhteen.

6. Eläkepalkkaa ja eläkkeeseen oikeuttavaa palvelusaikaa koskevat säännökset

6.1. Eläkkeeseen oikeuttavan palvelusajan laskeminen

Aika, jolta työntekijälle suoritetaan täysitehoista työkyvyttömyyseläkettä, lasketaan työntekijälle myöhemmin myönnettävää uutta eläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttavaksi. Täysitehoisella työkyvyttömyyseläkkeellä tarkoitetaan sellaista eläkettä, jota määrättäessä tuleva palvelusaika tai sitä vastaava ansio on otettu huomioon.

Osaeläkemuutosten yhteydessä ei ole muutettu TEL 6 §:n 3 momenttia eikä sitä vastaavia säännöksiä muissa työeläkelaeissa. Näin ollen täysitehoisen työkyvyttömyyseläkkeen saajalle karttuu eläkkeen saamisen perusteella eläkkeeseen oikeuttavaa palvelusaikaa samojen säännösten mukaan siitä riippumatta, saako hän osaeläkettä vai täyttä työkyvyttömyyseläkettä. TEL:ssa tämä merkitsee sitä, että eläketurva karttuu aivan samoin kuin työntekijä olisi jatkanut entisiin palkkaeduin sitä työsuhdetta, jonka perusteella hänelle on myönnetty täysitehoinen työkyvyttömyyseläke.

Osaeläkkeen saajat ovat säännönmukaisesti työssä. Jollei TEL:n säännöksiä olisi tarkistettu, heille karttuisi eläketurvaa tavallaan kaksinkertaisesti. Palvelusaika karttuisi sillä perusteella, että työntekijä saa eläkettä, ja lisäksi uuden työsuhteen perusteella. Tämän vuoksi TEL 6 §:n 1 momenttia on muutettu siten, että työeläkkeeseen oikeuttavaksi palvelusajaksi ei ole uuden työsuhteen perusteella laskettava sitä aikaa, jonka työntekijä on työsuhteessa saadessaan täysitehoista työkyvyttömyyseläkettä.

TEL:n 6 §:n 1 momentin uusi säännös koskee myös muita työeläkkeitä kuin TEL-eläkettä. Sanotussa momentissa tarkoitettun eläkkeen tulee perustua työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan ja sen tulee olla laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista. Tällaisia eläkkeitä ovat kaikki TEL 8 §:n 4 momentissa luetellut peruseläkkeet. Näin ollen TEL:n perusteella ei kerry eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa työntekijälle, joka TEL:n alaisessa työsuhteessa ollessaan saa esim. VEL:n mukaista täysitehoista työkyvyttömyyseläkettä.

TEL 6 §:n 1 momentin uudella säännöksellä on merkitystä myös ns. työkyvyttömyyden jakamattomuuden kannalta. Työkyvyttömyyden jakamattomuudella tarkoitetaan sitä, että ratkaistaessa onko työntekijää pidettävä työkyvyttömänä, otetaan huomioon koko hänen ansiotoimintansa. Jos ratkaisu on myönteinen, eläkkeen suuruus tulee määrättäväksi työntekijän kokonaisansion mukaan. Tällä periaatteella on merkitystä sellaisissa tapauksissa, joissa työntekijä on samanaikaisesti kahdessa tai useammassa työ- tai virkasuhteessa taikka yrittäjätoiminnassa. Jos hän terveydentilansa huononemisen vuoksi joutuu jättämään osan töistään, ja häntä tällöin pidetään työkyvyttömänä, hänelle on annettava eläke myös siitä työstä, jota hän edelleen jatkaa.

On huomattava, että jos eläkettä ei myönnettäisi myös sen ansiotoiminnan perusteella, jota työntekijä jatkaa, hänen vastainen eläketurvansa huononisi. TEL:n 6 §:n 1 momentti ja sitä vastaavat säännökset muissa työeläkelaeissa johtavat siihen, ettei työntekijä enää työnteon perusteella eläkkeen alkamisen jälkeen ansaitse eläketurvaa. Näin ollen on mahdollista, jos työntekijälle ei heti myönnetä eläkettä hänen kaikista samanaikaisista ansiotoiminnoistaan, että osasta myöhemmin tulisi myönnettäväksi vain vapaakirjaeläke, vaikka eläke myönnettäisiin suoraan työnteon jatkona.

TEL 6 §:n 1 momenttia sovelletaan myös tapauksissa, joissa työkyvyttömyys on alkanut ennen 1.1.1973. Jos tällä hetkellä täysitehoista työkyvyttömyyseläkettä saava työntekijä on TEL-työsuhteessa, työsuhteen katsotaan päättyvän 31.12.1972. Tämän ajankohdan jälkeistä aikaa ei lasketa eläkkeeseen oikeuttavaksi.

6.2. Rajoitussäännöksen soveltaminen

TEL 4 §:n 4 momentin rajoitussäännöksen mukaan työkyvyttömyyseläkkeen määrää laskettaessa voidaan poikkeustapauksessa jättää TEL:n alainen työsuhde huomioon ottamatta. Rajoitussäännöksen soveltamisen edellytyksenä on, että työntekijällä on ollut työkyvyttömyytensä pääasiallisena syynä oleva sairaus, vika tai vamma työsuhteen alkaessa ja että hän on tullut työkyvyttömäksi ennen kuin työsuhteen alkamisesta on kulunut yksi vuosi.

TEL 4 §:n 4 momentin rajoitussäännöstä ei ole muutettu tässä yhteydessä. Sen soveltamisen kannalta on kuitenkin tärkeää huomata, että työkyvyttömyyden alkamisajankohtana on pidettävä sitä ajankohtaa, josta alkaen työntekijä on menettänyt vähintään 2/5 työkyvystään. Vaikka työntekijälle olisikin aluksi myönnetty osaeläke ja hänen terveydentilansa myöhemmin tuntuvasti huononee, ei voida katsoa, että kysymyksessä olisi uusi työkyvyttömyyden alkamisajankohta. Näin ollen rajoitussäännöksen soveltaminen aina määräytyy työkyvyttömyyden alkuperäisen alkamisajankohdan mukaan.

6.3. Eläkkeeseen oikeuttavan palkan laskeminen

TEL 7 §:n 1 momenttiin on tehty muutos, jonka mukaan eläkkeen perustee-

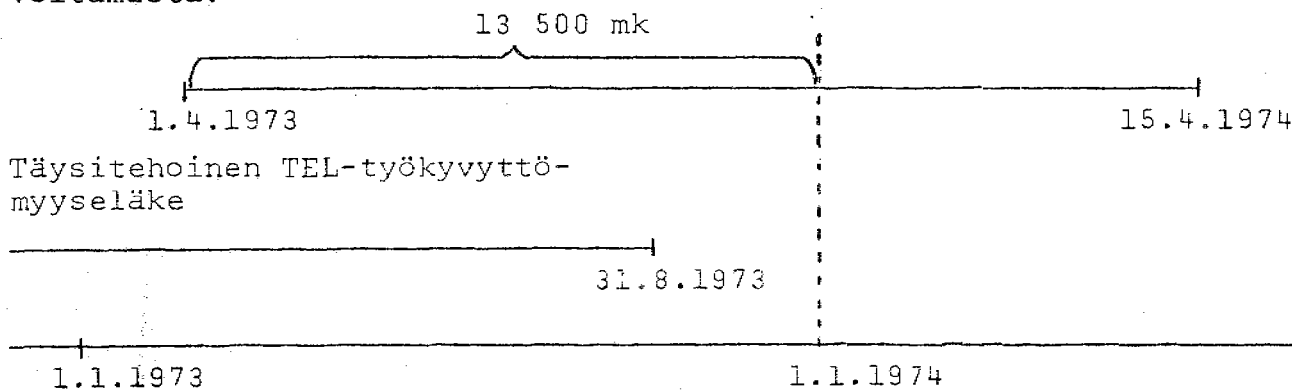
na olevaa palkkaa määrättäessä ei oteta huomioon aikaa, jolta työntekijä on saanut TEL 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua työkyvyttömyyseläkettä. Selvää on, että myös tällaiselta ajalta suoritettu palkka jätetään eläkkeen perusteena olevaa palkkaa laskettaessa huomioon ottamatta.

Säännöksellä on merkitystä lähinnä sellaisissa tapauksissa, joissa työkyvyttömyyseläkkeen saaja on työsuhteessa hänen eläkkeensä päättyessä. Eläkkeeseen oikeuttavan palvelusajan laskeminen alkaa tällöin eläkkeen päättymisajankohdasta. Jotta säännöksen soveltaminen käytännössä kävisi helpommaksi, on TEA 7 §:n 3 momenttiin otettu erityissäännös näitä tapauksia varten. Tarkoituksena on, ettei eläkelaitosten tarvitsisi yleensä tiedustella työnantajalta, mikä osa työntekijälle suoritetusta palkasta kohdistuu eläkkeen päättymisen jälkeiseen aikaan.

TEA 7 §:n 3 momentin mukaan työsuhteessa kysymyksessä olevana vuotena saatu kokonaisansio jaetaan eläkkeen päättymistä edeltäneeseen ja sen jälkeiseen aikaan vastaavien aikamäärien suhteessa. Nykyiseen TEA 7 §:n 2 momenttiin sisältyy jo vastaava säännös, jota on sovellettava arvioitaessa, mikä osa 65 vuotta täyttäneelle työntekijälle maksetusta palkasta kohdistuu sanotun iän täyttämistä edeltäneeseen aikaan.

Jos työntekijälle tulee kysymyksenä olevan työsuhteen perusteella myönnettäväksi täysitehoinen työkyvyttömyyseläke, asetukseen otettu laskusääntö saattaisi johtaa oleelliseen eläketurvan huonontumiseen. Tämän vuoksi TEA 7 §:n 3 momentissa on säädetty, että tätä momenttia on sovellettava vain silloin, kun työsuhteen perusteella muodostuu vapaakirja. Mikäli myöhemmin ilmenee, että tämän työsuhteen perusteella on myönnettävä täysitehoinen eläke, eläkelaitoksen on jälkikäteen hankittava työnantajalta selvitys työsuhteessa huomioon otettavasta todellisesta palkasta kysymyksessä olevana vuotena.

Jäljempänä olevassa esimerkissä selostetaan TEA 7 §:n 3 momentin soveltamista.

TEA 7 §:n 3 momentin säännöksessä määrätään, miten eläkkeen perusteena oleva palkka vuoden 1973 osalta esimerkkitapauksessa lasketaan.

$$\left. \begin{array}{l} \text{eläkkeen perusteena oleva} \\ \text{palkka 31.8. - 31.12.1973} \\ \text{väliseltä ajalta} \end{array} \right\} = A \cdot \frac{t}{T}$$

A = ansio koko vuodelta 1973

t = aika eläkkeen päättymisestä kalenterivuoden loppuun tai jos työsuhde päättyy ennemmin, työsuhteen päättymiseen

T = työsuhteen kestoaika vuonna 1973

eli laskelma yllä olevan esimerkin lukujen mukaan:

$$13\,500 \times \frac{120}{270} = 6\,000 \text{ mk}$$

=====

Jos ko. TEL-työsuhteen perusteella tulee myönnettäväksi TEL 6 §:n 3 momenttia soveltaen määrätty työkyvyttömyyseläke, eläkkeen perusteena olevaa palkkaa laskettaessa otetaan tällöin huomioon 31.8. - 31.12.1973 välisenä aikana saatu todellinen palkka.

7. Eläkkeen alkamisajankohta

7.1. Vanhuuseläke

LEL:n, MYEL:n ja YEL:n mukaisten vanhuuseläkkeiden suhteen on jo aikaisemmin ollut sääntönä, että eläkettä ei myönnetä takautuvasti ajalta ennen eläkkeen hakemista. TEL-vanhuuseläkkeen alkamisajankohtaa koskevat määräykset ovat olleet tässä suhteessa erilaisia. Nyt TEL-vanhuuseläkkeen alkamisajankohta muutetaan samanlaiseksi kuin muissa edellä mainituissa työeläkelaeissa.

TEL 4 §:n 2 momentin mukaan TEL-vanhuuseläke myönnetään aikaisintaan sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemista. Jos eläke tulee myönnettäväksi myöhemmästä ajankohdasta kuin eläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, eläkkeen määrää korotetaan vakuumatemaattisia periaatteita noudattaen sosiaali- ja terveysministeriön määräämällä tavalla. Säännös tästä sisältyy TEL 5 §:n 2 moment-

tiin.

Uutta säännöstä sovelletaan, jos työntekijä on täyttänyt vanhuuseläke-
iän 1.1.1973 tai sen jälkeen.

7.2. Muut eläkkeet

Aikaisemmin on ollut mahdollista, että eläkehakemuksen myöhästyessä työkyvyttömyyseläke on jouduttu myöntämään kesken kalenterikuukautta. Säännöksiä on nyt muutettu siten, että työeläke alkaa aina kalenteri-
kuukauden 1. päivästä. Säännösten tarkistamisella on merkitystä ni-
menomaan sellaisessa tapauksessa, jossa eläkehakemuksen tekeminen on
myöhästynyt. Otetaan esimerkiksi työntekijä, jonka työkyvyttömyys on
alkanut helmikuussa 1973. Hän hakee eläkettä 5.3.1974. Eläke on myön-
nettävä 1.4.1973 alkaen.

Myös eläkkeen määrässä tapahtuvat muutokset on aina toteutettava ka-
lenterikuukauden alusta. Tällä on merkitystä nimenomaan osaeläkkeen
muuttuessa täydeksi eläkkeeksi tai päinvastoin. Osaeläke voidaan muut-
taa takautuvasti täydeksi eläkkeeksi vajaan puolen vuoden ajalta. Aika
lasketaan taaksepäin siitä hetkestä, jolloin eläkkeensaaja on tehnyt
tarkistushakemuksen tai jolloin eläkelaitos oma-aloitteisesti on ryhty-
nyt tarkistustoimenpiteisiin. Jos tarkistushakemus on tehty esimerkik-
si marraskuun 13. päivänä, eläke voidaan muuttaa täydeksi eläkkeeksi
aikaisintaan edeltäneen kesäkuun 1. päivästä lukien.

8. TEL:n muut muutokset

Edellä selostettujen säännösten lisäksi TEL:iin on tehty eräitä vähäi-
siä teknisiä muutoksia. Ne koskevat lähinnä työttömyyseläkkeen ja
perhe-eläkkeen laskemista. Sääntönä on, että työttömyyseläkkeen ja
perhe-eläkkeen suuruutta määrättäessä pohjaksi otetaan täysi työkyvyt-
tömyyseläke.

9. LEL:n muutokset

LEL:ssa on kuten tähänkin saakka säilytetty oma itsenäinen työkyvyttö-
myysmääritelmänsä. Se on sijoitettu LEL:n 4 ja 5 §:ään. LEL:iin ote-
tut säännökset ovat kuitenkin asiasisällöltään tarkoin TEL:n vastaavien

säännösten mukaisia.

9.1. Työnteko eläkkeellä ollessa.

LEL:n mukaan on aikaisemmin ollut sääntönä, että eläkettä määrättäessä ei oteta huomioon palkkaa, jonka työntekijä on ansainnut saadessaan LEL-eläkettä. Nyt tämä säännös on muutettu asiasisällöltään samanlaiseksi kuin uusi TEL 6 §:n 1 momentti. LEL 5 §:n 3 momentissa nimittäin säädetään, että vanhuus-, ja työkyvyttömyyseläkkeen suuruutta määrättäessä ei oteta huomioon palkkaa, jonka työntekijä on ansainnut saadessaan sanotussa lainkohdassa tarkoitettua täysitehoista työkyvyttömyyseläkettä.

Koska työttömyyseläkkeen ja perhe-eläkkeen suuruus lasketaan työntekijän vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen pohjalta, uusi säännös vaikuttaa myös työttömyys- ja perhe-eläkkeen laskemisessa.

Korostettakoon, että uuden säännöksen voimaantultua LEL-vapaakirja-eläkkeen saaminen ei ole esteenä sille, että LEL-palkat otettaisiin huomioon. Sitä vastoin jos työntekijälle suoritetaan minkä tahansa lain tai julkisen eläkesäännön mukaista täysitehoista työkyvyttömyyseläkettä, hän ei voi samanaikaisesti työntöön perusteella ansaita LEL-eläkettä.

9.2. LEL-eläkkeen yhteensovittaminen

Mitä edellä on selostettu TEL-eläkkeen yhteensovittamisesta, on sellaisenaan voimassa LEL-eläkkeiden suhteen. Koska TEL 8 §:n uudella 6 momentilla on kuitenkin ensiarvoisen suuri merkitys LEL-eläkkeitä laskettaessa, on syytä erikseen huomauttaa tästä lainmuutoksesta.

9.3. LEL:n muutosten voimaantulo

Myöskin voimaantulosäännökset LEL:ssä vastaavat TEL:n voimaantulosäännöksiä. LEL-työkyvyttömyyseläkkeen määrä riippuu siitä ajankohdasta, jolloin työntekijä on saanut työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden, vian tai vamman. Tämän vuoksi LEL:n voimaantulosäännöksessä on ollut tarpeen säätää, että mikäli työntekijä on tullut osatyökyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi ennen

lainmuutoksen voimaantuloa, sairastumisajankohtana pidetään lain voimaantulohetkeä. Tämän säännöksen avulla näissä tapauksissa päästään jokseenkin samanlaiseen työkyvyttömyyseläkkeen suuruuden määrittelyyn kuin TEL:ssa vastaavissa tilanteissa.

10. Yrittäjien eläkelakien muutokset

10.1. Työnteko eläkkeellä ollessa

Myös yrittäjien eläkelaeissa säädetään, että lait eivät koske aikaa, jolta yrittäjälle suoritetaan täysitehoista työkyvyttömyyseläkettä. Lakien voimaantulosäännöksessä on tähän sääntöön kuitenkin tehty poikkeus. Jos kysymyksessä on sellainen täysitehoista työkyvyttömyyseläketä saava henkilö, jolle on myönnetty yrittäjävakuutus ennen lain voimaantuloa, vakuutus pidetään voimassa.

On kuitenkin huomattava, että työkyvyttömyyseläkkeen päättyessä yrittäjän työtulosta joudutaan antamaan uusi päätös, koska työtuloissa on saattanut tapahtua muutoksia.

10.2. Yrittäjäeläkkeen laskeminen

Yrittäjien eläkelakien myöhemmästä voimaantuloajankohdasta johtuen yrittäjäeläke lasketaan ns. 38 %:n sääntöä soveltaen kaikille sellaisille yrittäjille, jotka ovat syntyneet ennen 1.1.1943.

YEL:n puolella on huomattava, että jos yrittäjän työtulo tällöin ylittää indeksillä korjatun 20 000 markkaa, ylimenevästä osasta eläke lasketaan siten, että täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrä on 1/12 % työtulosta jokaista eläkkeeseen oikeuttavaa kuukautta kohden.

10.3. Osaeläkesäännösten voimaantulo MYEL:n ja YEL:n osalta

Myös yrittäjien eläkelakien piiriin kuuluvilla henkilöillä on oikeus osaeläkkeeseen sellaisen työkyvyttömyyden johdosta, joka on alkanut ennen 1.1.1973. Tämä säännös ei kuitenkaan ohita yrittäjien eläkelakien alkuperäisissä voimaantulosäännöksissä ollut säännöstä siitä, ettei työkyvyttömyyseläkettä myönnetä, jos työkyvyttömyys on alkanut ennen 1.1.1970. Näin ollen, jos poikkeustapauksissa on katsottava yrittäjän

olleen osaeläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvytön jo ennen 1.1.1970, ei hänelle voida myöntää osaeläkettä.

10.4. YEL 1 §:n muutos

YEL:n pakollisen eläketurvan piiriin kuuluu vain sellainen yrittäjä, jonka työtulo ylittää tietyn vähimmäismäärän. Aikaisemmin tämä vähimmäismäärä on vastannut TEL 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua markkamäärää. Vaikka kysymyksessä olevaa markkamäärää TEL:n puolella nyt muutetaan, ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi muuttaa yrittäjien eläkelain puolella vastaavaa alarajaa. Tämän vuoksi YEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetään, että pakollinen vakuutus ei koske yrittäjää, jonka työtulo on arvioitava pienemmäksi kuin TEL:n vastaava rajamäärä kaksinkertaisena.

10.5. Yksinomaan MYEL:ia koskevat muutokset

Jos viljelmän peltoalasta on tehty pellon käytön rajoittamisesta annetussa laissa tarkoitettu pellonvarausseppimus, katsotaan MYEL 6 §:n 4 momentin mukaan sopimuksen alainen peltoala normaalilla tavalla viljelyksi ja sopimuksen tehneen maatalousyrittäjän tekevän isännän työtä viljelmällä sopimuskauden ajan. Pellonvarauslaki ei koske Ahvenanmaan maakuntaa. Tämän vuoksi ei MYEL:n peltopakettisäännöstä ole voitu soveltaa Ahvenanmaan viljelmiin.

Lainmuutoksen jälkeen koskee MYEL 6 §:n 4 momentin säännös myös Ahvenanmaan maakuntalaissa tarkoitettua pellonvarausseppimusta. Tällainen maakuntalaki on annettu 16 päivänä huhtikuuta 1970. Se on käytännöllisesti katsoen samansisältöinen kuin vastaava valtakunnallinen laki.

MYEL 8 §:n 4 momentin mukaan maatilatalouden harjoittajan perheenjäsen vakuutetaan vain, jos hänelle maksetaan rahapalkkaa. Maataloudessa työskentelee kuitenkin lukuisasti perheenjäseniä, joille ei rahapalkkaa suoriteta. MYEL 11 §:ään lisätyn 3 momentin mukaan voidaan tällainen perheenjäsen vakuuttaa vapaaehtoisesti. Vakuutusmaksu määräytyy samalla tavoin kuin pakollisen eläketurvan piiriin kuuluvan perheenjäsenen vakuutusmaksu. Se lasketaan YEL 9 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan.

Vapaaehtoisesti vakuutettavan perheenjäsenen työtulo määrätään MYEL 8 §:n 1 momentin mukaan. Perheenjäsenelle vahvistetaan työtulo, jonka hänen voidaan kohtuudella arvioida jatkuvasti saavan MYEL:n piiriin kuuluvasta toiminnastaan. Yhdenmukaisesti MYEL 8 §:n 4 momentin säännöksen kanssa on katsottava, että työtuloa vahvistetaan enintään se määrä, joka samalta tilalta on laskettava isännälle.

Vapaaehtoista vakuutusta ei saa ottaa taannehtivasti. Voimaantulosäännöksen mukaan voidaan kuitenkin vakuutus, jos sitä haetaan vuoden 1973 aikana, myöntää takautuvasti sanotun vuoden alusta lukien.

11. Työeläkeasetusten muutokset

Työeläkeasetuksiin on tehty verrattain vähäisiä muutoksia. Edellä kohdassa 6. on selostettu TEA 7 §:n 3 momentin muutosta. Sen lisäksi TEA:ssa on muutettu 8 §:n 2 momenttia ja 14 §:n 1 momenttia.

TEA 8 §:n muuttaminen on ollut tarpeen, koska on jouduttu tarkistamaan eräitä pykäläviittauksia. TEA 14 §:ää on muutettu siten, että eläkkeen kertasuoritus ei tule kysymykseen osaeläketapauksessa. Näin ollen eläke voidaan maksaa kertasuorituksena, kun kysymyksessä on vanhuuseläke tai perhe-eläke tai pelkästään vapaakirjoihin perustuva täysi työkyvyttömyyseläke. Lisäksi edellytyksenä on, että eläkkeen määrä on pienempi kuin 20 markkaa kuukaudessa.

MYEA:n 1 §:n muutos johtuu siitä, että metsätulojen verotuksessa on eräissä Pohjois-Suomen kunnissa tapahtunut muutos. MYEA 4 §:n ja YEA 4 §:n muuttaminen on ollut tarpeen pykäläviittauksien täsmentämiseksi.

Tämän lisäksi kaikkiin asetuksiin on lisätty säännös eläkkeen maksamisen keskeyttämisestä, jos eläkkeen saaja ei toimita eläkelaitokselle selvitystä, että edellytykset eläkkeen saamiseen edelleen ovat olemassa (TEA 12 a §, LEA 14 a §, MYEA 13 a § ja YEL 12 a §).

12. Mikä eläkelaitos ratkaisee eläkehakemuksen

TEA 12 §:ssä on säännökset siitä, minkä eläkelaitoksen tehtävänä on ratkaista eläkehakemus. Osaeläkkeen voimaantulon johdosta näiden säännösten muuttaminen ei ole ollut tarpeen.

Pääsääntönä on, että eläkehakemuksen ratkaiseminen kuuluu sille eläkelaitokselle, jonka piiriin työkyvyttömyyseläkkeenhakija on viimeksi kuulunut. Tätä kysymystä ratkaistaessa ei ole otettava huomioon sellaisia työsuhteita, joissa hakija mahdollisesti on ollut eläketapahtuman sattumisen jälkeen. Näin ollen TEA 12 §:ää ja sitä vastaavia muiden työeläkeasetuksen säännöksiä sovellettaessa ratkaisevaa on, minkä eläkelaitoksen piiriin eläkkeen hakija on viimeksi ennen eläketapahtuman sattumista kuulunut.

Osaeläkkeen muuttuessa täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi kysymyksessä ei ole uusi eläketapahtuma. Näin ollen päätöksen tekeminen siitä, että osaeläke muutetaan täydeksi eläkkeeksi, kuuluu eläkkeen myöntäneelle eläkelaitokselle, vaikka eläkkeen saaja olisi eläkkeen myöntämisen jälkeen ollut muun eläkelaitoksen piiriin kuuluvassa työssä.

Siitä säännöstä, että eläkehakemuksen ratkaisee eläkelaitos, jonka piiriin työkyvyttömyyseläkkeen hakija on viimeksi ennen eläketapahtuman sattumista kuulunut, on eräitä poikkeuksia. Jos hakijan viimeiseen työsuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan on sovellettava rajoitussäännöstä (TEL 4 §:n 4 mom. tai LEL 5 §:n 3 mom.) eläkelaitos voi siirtää hakemuksen ratkaisemisen aikaisemman eläkelaitoksen tehtäväksi. Tällainen hakemuksen siirtäminen on syytä aina tehdä silloin, kun aikaisemmasta eläkelaitoksesta todennäköisesti tulee myönnettäväksi täysitehoinen (tulevan palvelusajan huomioon ottava) eläke. Niin ikään eläkehakemus voidaan siirtää ja on syytä siirtää silloin, kun viimeinen työsuhte tai yrittäjätoiminta tosin tuo oikeuden eläkkeeseen, mutta täysitehoinen työkyvyttömyyseläke määrätään aikaisemman työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella.

13. Lainmuutosten vaikutus tietoliikenteeseen

13.1. Eläke- ja aktiivivaikeiden rinnakkaisuuden valvonta

Lainmuutosten voimaantulon jälkeen työeläkelakien mukaista eläkettä ei enää kartu täysitehoisen työkyvyttömyyseläkkeen aikana tapahtuvasta työnteosta eikä YEL:n ja MYEL:n mukainen vakuutus edes voi olla voimassa mainitun eläkkeen aikana. Lain soveltamisen kannalta on näin ollen välttämätöntä, että eläkelaitos, jossa työsuhte tai yrittäjätoiminta on vakuutettu, saa tiedon rinnakkaisesta eläkeajasta. Eläketurvakeskus

tulee ilmoittamaan rekistereistään saatavissa olevien tietojen perusteella eläkelaitoksille näistä tapauksista.

Tämä tapahtuu siten, että eläketapahtumarekisteriin ilmoitettuja täysitehoisten työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen aikoja verrataan määräjain työsuhderekisteristä ilmeneviin TEL-, YEL- ja MYEL-aktiiviaikoihin. Mikäli vuoden 1972 jälkeistä rinnakkaisuutta havaitaan, ilmoitetaan siitä sille eläkelaitokselle, jossa työsuhde tai yrittäjätoiminta on vakuutettu. Tiedot annetaan eläkeaikojen ilmoitusluettelolla.

13.2. Lainmuutosten vaikutus eläkelaitoksen rekisteriotteeseen

Eläkelaitoksen rekisteriotteelle kirjoitetaan TEL-työsuhteen osalta erityistietosarakkeeseen tunnusnumero 60, joka ilmaisee, että vapaa-kirjatiedoissa on otettu huomioon rinnakkaisen eläkeajan vaikutus. Tunnuksen puuttumisesta ei kuitenkaan voida päätellä, ettei ko. vapaa-kirjaan vaikuttavaa eläkeaikaa voi olla. Niinpä, jos kyseistä tunnus-ta ei ole, mutta henkilöstä on eläketapahtumatietoja, on erikseen tarkistettava, vaikuttavatko ne vapaakirjatietoihin.

Otteelle kirjoitettavia LEL-ansioita ei toistaiseksi tulla varustamaan rinnakkaisesta eläkeajasta kertovalla tiedolla, joten eläkeaikaiset LEL-ansiot on aina erikseen selvitettävä käytettävissä olevien eläketietojen avulla.

Ennen 1.7.1935 syntyneen henkilön kohdalla tullaan rekisteriotteelle kirjoittamaan osaeläkkeen vähimmäismäärätiedot, jos henkilöllä on TEL-vapaakirjoja ja vastaavasti LEL-osaeläkeprosentti murtolukumuodossa, jos henkilöllä on LEL-ansioita.

13.3. Lainmuutosten vaikutus eläkeratkaisuja koskevaan tietoliikenteeseen

Eläkeratkaisuja koskevasta tietoliikenteestä annettuja ohjeita ei lainmuutosten johdosta tarvitse muuttaa. Osaeläkkeistä ilmoitukset on tehtävä voimassa olevia ohjeita soveltaen, käyttäen eläketapahtumakortin ruudussa 63 eläkelajitunnuksena koodia 2.

A s e t u s
työntekijäin eläkeasetuksen muuttamisesta

7 § 3 mom. (uusi)

Jos työntekijä on ollut työsuhteessa työntekijäin eläkelain 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun työkyvyttömyyseläkkeen päättyessä, katsotaan työansion eläkkeen päättymishetkestä kalenterivuoden loppuun tai, jos työsuhde on päättynyt aikaisemmin, työsuhteen päättymiseen, olevan niin suuri osa työsuhteesta sinä vuotena saadusta kokonaisansiosta kuin sanottu ajanjakso on työsuhteen kestoajasta samana vuotena. Tämä ei kuitenkaan koske työsuhdetta, jonka perusteella myönnettyä eläkettä määrättäessä on sovellettava työntekijäin eläkelain 6 §:n 3 momenttia.

-----

8 § 2 momentti

Työntekijäin eläkelain mukaista vähimmäiseläketurvaa vastaavan vapaakirjan perusteella työntekijällä on oikeus sen mukaan kuin vapaa-
kirjan ehdoissa määrätään saada vanhuuseläkettä täytettyään 65 vuotta, työkyvyttömyyseläkettä työntekijäin eläkelain 4 §:n 3 momentin ja 5 b §:n mukaisesti sekä työttömyyseläkettä työntekijäin eläkelain 4 c §:n mukaisesti, ei kuitenkaan silloin, kun hän saa työntekijäin eläkelain 6 §:n 3 momenttia tai lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 7 §:n 1 momenttia soveltaen myönnettyä eläkettä. Jos työntekijä, jolle on muodostunut vapaakirja, solmii työntekijäin eläkelain tai lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain alaisen uuden työsuhteen taikka ryhtyy harjoittamaan maatalousyrittäjien eläkelain tai yrittäjien eläkelain alaista yrittäjätöimintää ja saa sen johdosta, uudelleen vapaakirjaa saamatta, eläkkeen muussa iässä tai muiden ehtojen mukaisesti tahi jos hän saa eläkkeen hänelle myönnetyn vapaaehtoisen jatkovakuutuksen perusteella, muunnetaan vapaakirja näiden ehtojen mukaisesti.

-----

12 a § (uusi)

Eläkelaitos voi tarvittaessa vaatia eläkkeen saajalta kohtuullisessa ajassa selvityksen siitä, että edellytykset eläkkeen suorittamiselle edelleen ovat olemassa. Jos eläkkeen saaja laiminlyö selvityksen toimittamisen, eläkelaitos voi päättää, että eläkkeen suorittaminen keskeytetään, kunnes selvitys on toimitettu.

14 §.

Jos vanhuus- tai perhe-eläke taikka sellainen täysi työkyvyttömyyseläke, jonka suuruutta määrättäessä ei ole sovellettu työntekijäin eläkelain 6 §:n 3 momenttia, on pienempi kuin 20 markkaa kuukaudessa, eläkelaitoksella on oikeus eläkkeen saajan suostumuksella suorittaa eläke kertasuorituksena, joka lasketaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan. Kertasuorituksen saajalla ei sen jälkeen ole saman eläketapahtuman johdosta oikeutta eläkkeeseen niiden työsuhteiden perusteella, joiden nojalla suoritusta vastaava eläke olisi maksettu. Jos määräajaksi myönnetty työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksena, voidaan eläkkeen saajalle kuitenkin myöntää eläke siltä ajalta, jonka hänen työkyvyttömyytensä määräajan jälkeen jatkuu.

A s e t u s
lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin
eläkeasetuksen muuttamisesta

14 a § (uusi)

Eläkelaitos voi tarvittaessa vaatia eläkkeen saajalta kohtuullisessa ajassa selvityksen siitä, että edellytykset eläkkeen suorittamiselle edelleen ovat olemassa. Jos eläkkeen saaja laiminlyö selvityksen toimittamisen, eläkelaitos voi päättää, että eläkkeen suorittaminen keskeytetään, kunnes selvitys on toimitettu.

16 §.

Jos vanhuus- tai perhe-eläke taikka sellainen täysi työkyvyttömyyseläke, jonka suuruutta määrättäessä ei ole sovellettu eläkelain 7 §:n 1 momenttia, on pienempi kuin 20 markkaa kuukaudessa, työeläkekassalla on oikeus eläkkeen saajan suostumuksella suorittaa eläke kertasuorituksena, joka lasketaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan. Kertasuorituksen saajalla ei sen jälkeen ole saman eläketapahtuman johdosta oikeutta eläkkeeseen niiden työsuhteiden perusteella, joiden nojalla suoritusta vastaava eläke olisi maksettu. Jos määrääjäksi myönnetty työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksena, voidaan eläkkeen saajalle kuitenkin myöntää eläke siltä ajalta, jonka hänen työkyvyttömyytensä määrääjän jälkeen jatkuu.

A s e t u s
maatalousyrittäjien eläkeasetuksen muuttamisesta

1 §.

Sovellettaessa maatalousyrittäjien eläkelain 2 §:n 2 momenttia katsotaan maatilatalouden tuloveroasetuksen (352/68) 2 §:ssä tarkoitettuista metsäveroalueista 1 ja 2 alueen kuuluvan Etelä-Suomeen, 3-6 alueen Keski-Suomeen ja 7-10 alueen Pohjois-Suomeen (poistettu).

Viljeltynä maatalousmaana pidetään peltoa ja puutarhaa. Kasvullisena metsämaana pidetään maatilatalouden tuloveroasetuksen 1 §:ssä tarkoitettuihin veroluokkiin kuuluvia tai, milloin sanotun asetuksen mukaista veroluokitusta ei ole toimitettu, niihin viimeksi toimitetussa verotuksessa luettuja metsämaita (poistettu).

4 §.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos ja eläketurvakeskus ovat velvolliset pyydettäessä antamaan maatalousyrittäjälle niiden hallussa olevat tiedot, jotka koskevat hänen vapaakirjaansa tai muutoin hänen eläkeoikeuttaan. Samoin on eläkelaitos velvollinen pyydettäessä antamaan maatalousyrittäjien eläkelain 10 §:n 4 momentissa tarkoitettulle henkilölle ja yhtymälle sanotun momentin mukaiseen vastuuseen vaikuttavat tiedot.

13 a § (uusi)

Eläkelaitos voi tarvittaessa vaatia eläkkeensaajalta kohtuullisessa ajassa selvityksen siitä, että edellytykset eläkkeen suorittamiselle edelleen ovat olemassa. Jos eläkkeensaaja laiminlyö selvityksen toimittamisen, eläkelaitos voi päättää, että eläkkeen suorittaminen keskeytetään, kunnes selvitys on toimitettu.

15 §.

Jos vanhuus- tai perhe-eläke taikka sellainen täysi työkyvyttömyyseläke, jonka suuruutta määrättäessä ei ole sovellettu työntekijäin eläkelain 6 §:n 3 momenttia, on ilman 13 §:ssä tarkoitettua vähennystä pienempi kuin 20 markkaa kuukaudessa, eläkelaitoksella on oikeus eläkkeensaajan suostumuksella suorittaa eläke kertasuorituksena, joka lasketaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan. Kertasuorituksen saajalla ei sen jälkeen ole saman eläketapahtuman johdosta oikeutta eläkkeeseen sen yrittäjätoiminnan perusteella, jonka nojalla suoritusta vastaava eläke olisi maksettu. Jos määrääjäksi myönnetty työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksena, voidaan eläkkeensaajalle kuitenkin myöntää eläke siltä ajalta, jonka hänen työkyvyttömyytensä määrääjän jälkeen jatkuu.

A s e t u s
yrittäjien eläkeasetuksen muuttamisesta

4 §.

Eläkelaitos ja eläketurvakeskus ovat velvolliset pyydettäessä antamaan yrittäjälle niiden hallussa olevat tiedot, jotka koskevat hänen vapaakirjaansa tai muutoin hänen eläkeoikeuttaan. Samoin eläkelaitos on velvollinen pyydettäessä antamaan yrittäjien eläkelain 9 §:n 3 momentissa tarkoitettulle henkilölle, yhtymälle ja yhteisölle sanotun momentin mukaiseen vastuuseen vaikuttavat tiedot.

12 a § (uusi)

Eläkelaitos voi tarvittaessa vaatia eläkkeensaajalta kohtuullisessa ajassa selvityksen siitä, että edellytykset eläkkeen suorittamiselle edelleen ovat olemassa. Jos eläkkeensaaja laiminlyö selvityksen toimittamisen, eläkelaitos voi päättää, että eläkkeen suorittaminen keskeytetään, kunnes selvitys on toimitettu.

14 §.

Jos vanhuus- tai perhe-eläke taikka sellainen täysi työkyvyttömyyseläke, jonka suuruutta määrättäessä ei ole sovellettu työntekijäin eläkelain 6 §:n 3 momenttia, on ilman 12 §:ssä tarkoitettua vähennystä pienempi kuin 20 markkaa kuukaudessa, eläkelaitoksella on oikeus eläkkeensaajan suostumuksella suorittaa eläke kertasuorituksena, joka laskeaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan. Kertasuorituksen saajalla ei sen jälkeen ole saman eläketapahtuman johdosta oikeutta eläkkeeseen sen yrittäjätoiminnan perusteella, jonka nojalla suoritusta vastaava eläke olisi maksettu. Jos määräajaksi myönnetty työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksena, voidaan eläkkeensaajalle kuitenkin myöntää eläke siltä ajalta, jonka hänen työkyvyttömyytensä määräajan jälkeen jatkuu.

Sosiaali- ja terveysministeriön päätös
työntekijäin eläkelain 11 §:ssä tarkoitettujen vapaaehtoisten lisä-
etujen rekisteröimisehdoista annetun sosiaaliministeriön päätöksen
muuttamisesta

1 §.

Eläketurvakeskuksessa saadaan työntekijäin eläkelain 11 §:ssä tarkoitettuina vapaaehtoisina lisäetuina rekisteröidä jäljempänä määrättyin ehdoin seuraavat etuudet:

-----

4) vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeiden korotus työntekijäin eläkelain 5, 5a, 5b, 6, 7, 7b, 7c, 8 ja 9 §:n edellyttämistä määristä;
